

İRADƏ HÜSEYNOVA,
Azərbaycan Respublikası
Təhsil nazirinin müavini

MÜSTƏQİL AZƏRBAYCANDA ELMİN VƏ TƏHSİLİN İNKİŞAF STRATEGİYASI HEYDƏR ƏLİYEV İDEYALARI İŞİĞİNDƏ

Ümumi çətinliklər nə qədər olsa da, biz elmə, təhsilə daim qayğı göstərməliyik və elmin inkişafı üçün mövcud imkanlardan daha çox istifadə etməliyik.

Heydər Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

XX əsrin 70-ci illərindən etibarən quruculuq missiyasını cəsarətlə öz üzərinə götürən böyük tarixi şəxsiyyət Möhtərəm Heydər Əliyevin elm və təhsil sahəsində apardığı nəhəng islahatlar gələcək uğurlarımız üçün geniş zəmin və şərait yaratmışdır. Böyük rəhbər bütün şüurlu həyatı boyu istər əməli, istərsə də şəxsi nümunəsi ilə sübut etmişdir ki, elm və təhsilimizin yorulmaz fədaisi, təəssübkeşi və himayədarıdır. Azərbaycanın son 33 ildən artıq inkişafı tarixində əldə olunan nailiyyətlər, qazanılan uğurlar, xüsusilə keçən əsrin 70-80-ci illərində və müstəqillik dövründə təhsil sahəsində aparılan islahatlar xalqımızın misilsiz təəssübkeşi Heydər Əliyevin böyük və əvəzsiz xidmətlərinin nəticəsidir. 1969-cu ildə Azərbaycanın rəhbərliyinə irəli çəkilən Heydər Əliyev milli mənaflərə xidmət göstərmək məqsədi ilə mövcud rejimin sərt qanunları çərçivəsində Azərbaycanın intibahı və tərəqqisi, onun iqtisadiyyatının, elm və təhsilinin yüksəldilməsi üçün çox ustalıqla və düşünülmüş siyasət yeritməyə nail olmuşdur. Heydər Əliyevin respublikada rəhbərlikdə olduğu 1969-1982-ci illərdə Azərbaycan hökumətinin diqqət mərkəzində duran ən ümdə vəzifələrindən biri elmin və təhsilin inkişafına diqqət və qayğının artırılması olmuşdur. Möhtərəm Heydər Əliyev 1998-ci il avqustun 31-də 1970-1987-ci illərdə Azərbaycandan kənarda ali təhsil almış mütəxəssislərin ümumrespublika toplantısında bu barədə demişdir: *"Mən 1969-cu il iyulun 14-də Azərbaycana rəhbər seçildəndən sonra dərhal, birinci növbədə təhsil məsələləri ilə məşğul olmağa başladım. Bilirsiniz ki, mən o vaxta qədər də dövlət işində işləmişdim. Azərbaycanda təhsilin, xüsusilə ali təhsilin vəziyyəti mənə daim maraqlandırmışdı və mən bu barədə xeyli məlumatlara malik idim. Ona görə də bizim təhsilin nailiyyətlərini də, qüsurlarını, nöqsanlarını da bilirdim. Şübhəsiz ki, respublikanın başçısı kimi məsu-*

liyyətimi də dərk edirdim. Ona görə də mən birinci növbədə təhsil məsələlərinə ciddi fikir verirdim. Araşdırmalar apararkən mənə aydın oldu ki, Azərbaycandan kənarda, respublikanın özündə hazırlana bilməyən ixtisaslar üzrə ali təhsil almaq üçün respublikaya 50 nəfərlik limit verilibdir... Mən dərhal maraqlandım ki, bəs siz bu limitə kimləri seçmisiniz, kimləri oxumağa göndərirsiniz? Siyahını aldım, çox təəssüfləndim... siyahıya baxanda gördüm ki, təyin olunmuş namizədlərin içərisində azərbaycanlılar azlıq təşkil edirlər, çoxluğu isə başqa millətlərdən olan gənclər təşkil edirlər" ("Azərbaycan" qəzeti, 1 sentyabr, 1998-ci il).

Hələ o zaman Möhtərəm Heydər Əliyev dahi bir şəxsiyyət kimi daim gələcəyə, irəliyə, sabaha baxır, bütün işlərini Azərbaycanın gələcək müstəqilliyinin təmin edilməsi idealının gerçəkləşdirilməsinə yönəldirdi. Digər tərəfdən, azərbaycanlılar üçün o dövrün mürəkkəbliklərindən, çətinliklərindən biri də sovet Azərbaycanının partiya və inzibati orqanlarında kök salmış erməni mafiyası idi. Öz hakimiyyətini vaxtilə XI qızıl ordunun qanlı süngüləri hesabına bərqərar etmiş Bakıda yaşayan ermənilər siyasi-iqtisadi, hərbi və hüquq-mühafizə orqanlarında, bir sözlə, hakimiyyətin bütün pillələrində isti yuva qurmuşdular və qüvvələrini milli kadrların yetişməsinin qarşısını almağa yönəltdirmişdilər. Bakı onlar üçün öz zənginliyi ilə Kremlin hakimiyyət dəhlizlərini ələ keçirməkdə maliyyə və kadr bazası idi. Bütün bunları itirməkdən narahat olan erməni mafiyası Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi orqanlarında durmadan yüksələn və yüksəldikcə də, Azərbaycan milli elitası ilə güclü əlaqələr yaradan, xalqını, millətini sevən böyük vətənpərvər Heydər Əliyevin qarşısını almaz qətiyyətini görür və qorxuya düşürdülər. Belə ziddiyyətli, ağır və mürəkkəb bir dövrdə, 1969-cu ildə iyulun 14-də Möhtərəm Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbər təyin olundu. Xalqımızın görkəmli oğlu Heydər Əliyev uzaqgörən və məqsədli siyasi xətt yeridərək birinci növbədə milli kadrların yüksəlişinə nail oldu və rəhbər vəzifələr tutmuş erməniləri oradan uzaqlaşdırdı. Böyük və dönməz iradəyə malik Möhtərəm Heydər Əliyev hələ o zamanlar çox gözəl anlayırdı ki, ən qorxulu qüvvə onu hədəfə götürmüş erməni mafiyasıdır. Moskvada Anastas Mikoyandan himayə və məsləhət alan bu mənfur millətin nümayəndələri respublika rəhbərinə göz qoyur, onun hər bir hərəkətini müəyyənləşdirməyə çalışırdılar. Uzaqgörən siyasətçi Heydər Əliyev isə erməni fitnələrini, riyasını ustalıqla dəf edirdi. Azərbaycan KP MK-nın 1969-cu ilin avqust plenumu tariximizə Heydər Əliyev siyasətinin və əqidəsinin rəsmi dövlət siyasəti səviyyəsində ortaya çıxması demək idi. Bu siyasətin başlıca məramı güclü dövlət, güclü iqtisadiyyat və sağlam milli kadrlar yetişdirmək idi. Ölkə rəhbəri milli təhsilin səviyyəsini və keyfiyyətini yüksəltmək üçün fəal təhsil və kadr konsepsiyasını irəli sürdü. Ali məktəblərə qəbul sahəsində neqativ hallara qarşı sərt mübarizə başlandı. Təhsildə islahatlar dönüş xarakteri aldı, yeni ali məktəblər və onların filialları yaradıldı. Keçmiş SSRİ-nin dünya səviyyəli təhsil ocaqlarına tələbələrin göndərilməsi böyük miqyas aldı. Bu barədə möhtərəm Heydər Əliyev deyir: *"Həmin il, 1969-cu il avqustun sonunda mən ilk də-*

fə, sayı 50 nəfərdən az olan gənclərlə o vaxt işlədiyim iş yerindəki kiçik bir salonda görüşdüm, danışdım, onlara öz tövsiyələrini verdim. Ancaq bu, mənim üçün də böyük bir signal oldu ki, bu işlə məşğul olmaq, həm də çox ciddi məşğul olmaq lazımdır... bu iş, bu təşəbbüs yalnız və yalnız ondan irəli gəlirdi ki, mən istəyirdim biz özümüzün, ölkəmizin, respublikamızın ali təhsil ocaqlarının, eyni zamanda o vaxt yaşadığımız ölkənin mərkəzi və daha yüksək səviyyəli ali məktəblərinin imkanlarından səmərəli istifadə edərək Azərbaycanın gələcəyi üçün lazım olan kadrlar hazırlayaq. Bu təşəbbüsün doğrulmasının səbəbi və məqsədi bundan ibarət olmuşdur... 1969-cu ildə biz respublikadan kənara oxumağa heç 50 nəfər də göndərə bilmədik, 1970-ci ildə 60 nəfər göndərdik. Ondan sonra bu rəqəmi ilbəl artırdıq. Nəhayət, biz 1975-ci ildə görək ki, 600 nəfər, 1977-1978-ci illərdə hər il 800-900 nəfər gənci respublikadan kənar ali məktəblərə göndərirdik” (“Azərbaycan” qəzeti, 1 sentyabr 1998-ci il). 1969-1982-ci illərdə 15 mindən çox azərbaycanlı tələbə keçmiş SSRİ-nin qabaqcıl ali məktəblərində təhsil almağa göndərilmişdir. («Əsrlərə bərabər illər. 1969-1999. Faktlar və rəqəmlər» Bakı. 1999-cu il, s.20).

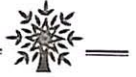
Faktiki olaraq, qısa müddətdə Azərbaycanın yeni tipli milli kadr bazası yaradıldı, bir çox elmi məktəblərin əsası qoyuldu. 1969-cu il avqust plenumunda iki əsas prinsip irəli sürüldü: milliləşmə konsepsiyasına uyğunluq və yüksək professionalizm. 70-ci illərin ortalarında ağıllı kadr siyasəti nəticəsində bu mühüm vəzifələr artıq yerinə yetirildi. Hər bir erməni kadrlarının vəzifədən götürülməsi o zaman nə qədər həyəcan və qalmaqla doğursa da, görülməli tədbirlər ən yüksək səviyyədə respublika başçısı Möhtərəm Heydər Əliyev tərəfindən himayə olunurdu. Mərkəzdə də aydın başa düşürdülər ki, respublika rəhbəri yerlərdə aparılan kadrların milliləşdirilməsi siyasətini və dəyişikliklərini daim müdafiə edir. Çünki düzgün kadr siyasəti elə xalqımızın vətənpərvər oğlu Heydər Əliyevin düşünülmüş siyasi xətti idi.

1970-1980-ci illərdə Azərbaycanda 300 mindən çox şagird yeri olan 849 ümumtəhsil məktəbi tikilib istifadəyə verildi. Tədrisən 8 illik təhsildən 10 illik təhsilə keçid üçün zəmin yaradıldı. Hələ 1972-ci il avqustun 10-da respublika rəhbərliyi «Ümumi icbari təhsilə keçidin başa çatdırılması haqqında» xüsusi qərar qəbul etmişdir. Həmin qərarda qeyd olunmuşdur ki, orta məktəblər şəbəkəsinin genişləndirilməsi, yüksək ixtisaslı müəllimlərin sayının artırılması, təlim-tərbiyə prosesinin təkmilləşdirilməsi və s. məsələlər öz əksini tapmışdır. Qərarda göstərilirdi: «Cari ildə 8-ci sinfi bitirən şagirdlərin 90 faizi öz təhsillərini orta ümumtəhsil məktəblərində davam etdirirlər... Bu işin daha da genişləndirilməsi üçün daha ciddi tədbirlər görülsün: gənclərin orta təhsillə tam əhatə olunması, məktəblərin şəbəkəsinin genişləndirilməsi, günüzadılmış qrupların düzgün təşkili, maddi-texniki bazanın möhkəmləndirilməsi, məktəb binalarının tikintisi və təmiri məsələlərinə ciddi nəzarət edilsin, məktəb binalarının digər müəssisə və idarələrə verilməsi qadağan edilsin...» (Azərbaycan Respublikası Dövlət Siyasi Partiyalar və İctimai Hərəkətlər arxivi. Fond 1. Siyahı 59, iş 73, vərəq 56-

57). Nəticədə orta təhsil alan uşaqların sayı 1980-ci ildə 710 minə qədər artdı. Həmin illər ali məktəblərin həyatında da əsl dönüş mərhələsi olmuşdu. 1970-1980-ci illərdə Azərbaycanda ali təhsil müəssisələrinin sayı 1969-cu illə müqayisədə 12-dən 17-yə, təhsil alanların sayı isə 70 mindən 100 minə qədər yüksəlmişdir. Həmin dövrdə respublikada geniş vüsət alan tikinti quruculuq işlərini yüksək ixtisaslı mütəxəssislərlə təmin etmək üçün Azərbaycan İnşaat Mühəndisləri İnstitutu (indiki Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti) yaradıldı, daha sonra Gəncədə Azərbaycan Texnologiya İnstitutu (hazırkı Azərbaycan Texnologiya Universiteti), Gəncə Pedaqoji İnstitutu, Azərbaycan Pedaqoji Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutu (hazırkı Bakı Slavyan Universiteti), N.Tusi adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutu, C. Naxçıvanski adına Hərbi Məktəb, BDU-nun şərqsünəşliq fakültəsinin bina və tədris korpusları tikilib istifadəyə verilmişdir. Ümumiyyətlə, 1970-1982-ci illərdə Azərbaycanda beş yeni ali məktəb yaradılmış, çoxlu ixtisaslar, kafedrlar, problem laboratoriyaları açılmışdır. Əgər 1960-cı illərin sonunda respublikada 12 ali məktəb, bunlarda 105 fakültə, 450 kafedra mövcud idisə və 139 ixtisas üzrə kadr hazırlığı aparılırdısa, 1982-ci ildə artıq 136 fakültəni və 530 kafedranı birləşdirən 17 ali təhsil müəssisəsi fəaliyyət göstərirdi ki, bütün bu uğurlar Heydər Əliyevin ali təhsilin inkişafına, respublikanın milli kadr potensialının gücləndirilməsinə vətəndaş qayğısının nəticəsində mümkün olmuşdur.

Həmin illərin bir maraqlı faktını da qeyd etmək yerinə düşərdi. Hələ 1981-ci ildə sovet imperiyasının totalitar rejiminin hökm sürdüyü bir şəraitdə respublikada Cənubi Azərbaycandan gələn həmvətənlərimizin təhsili üçün də geniş imkanlar yaradılmışdır. Millətini sevən, öz taleyini xalqın taleyinə bağlayan, həmvətənlərinin təəssübünü çəkən Heydər Əliyev Cənubi Azərbaycandan müraciət edən 10 azərbaycanlı gəncin Bakıda təhsil almasına razılıq vermişdir. Bu barədə xüsusi qəbul olunan qərarda göstərilirdi ki, 1981-1982-ci tədris ilindən başlayaraq, Bakının ali məktəblərinə hər il 10 nəfər İran vətəndaşı olan azərbaycanlı gəncin qəbulu nəzərdə tutulmuşdur. Nazirlər Sovetinə həvalə edilmişdir ki, həmin tələbələr tədris müddəti ərzində təqaüdlə və müvafiq zəruri vəsaitlə təmin edilsinlər. (Azərbaycan Respublikası Dövlət siyasi partiyalar və İctimai hərəkətlər arxivi, Fond 1. siyahı 68, iş 84, vərəq 155-159).

Bu gün respublikada 30 dövlət, 15 qeyri-dövlət ali təhsil, 70-ə yaxın orta ixtisas təhsili müəssisəsi fəaliyyət göstərir. 1980-ci il mayın 28-də ali məktəb işçilərinin respublika müşavirəsində çıxış edən Möhtərəm Heydər Əliyev 70-ci illərdə ali məktəb həyatının sağlamaşdırılması sahəsində görülməli işlərin nəticələrindən danışarkən deyirdi: «*Ən vacib məsələ budur ki, adamlarda ədalətə, həqiqətə inam, respublikamızın bütün işlərində, o cümlədən ali məktəblərdə bərqərar olan obyektivliyə inam yaranmışdır. Bu illər ərzində təlim-tərbiyə işinin səviyyəsi, tədrisin keyfiyyəti, buraxılan mütəxəssislərin, bütövlükdə ali məktəblərin fəaliyyətinin keyfiyyəti xeyli yüksəlmişdir*» (“Kommunist” qəzeti, 29 may 1980-ci il). Möhtərəm Heydər Əliyev Moskvaya rəhbər vəzifəyə gedəndə, artıq

Azərbaycan qüdrətli iqtisadiyyata, zəngin intellektual potensiala malik olan bir dövlətə çevrilmişdi.

Sovetlər İttifaqının ən məsul vəzifələrindən birini tutan Möhtərəm Heydər Əliyev orada işlədiyi dövrdə də təhsil məsələlərinə daim böyük önəm vermişdir. Belə ki, 1984-cü il aprel 12-də SSRİ Ali Sovetinin 11 çağırış birinci sessiyasında Dövlət İslahat Komissiyasının sədri kimi «Ümumtəhsil və texniki peşə məktəbi islahatının əsas istiqamətləri haqqında» böyük bir məruzə ilə çıxış etmişdir. Məruzədə təlim-tərbiyə prosesinin əsasında şəxsiyyətin formalaşması kimi mühüm bir amilin durduğu xüsusi qeyd olunmuşdur. Ona görə də ümumtəhsil sistemində islahatın keçirilməsi vacib məsələ kimi vurğulanırdı və gənc nəslin yetişməsində təlimin, tədrisin zəruriliyiylə yanaşı, onların həyata və əməyə hazırlığının da çox böyük rol oynadığı əsas xətt kimi qeyd olunurdu. Heydər Əliyev məruzəsində göstərirdi: *«Bu günün məktəbli hansı istedadla malik olmasından - istər əkinçi, yaxud kosmonavt, istər inşaatçı, ya rəssam, istər poladərindən, yaxud həkim olmasından asılı olmayaraq, məqsədinə öz gərgin zəhməti, əməyilə nail olmalıdır. Ancaq əməyilə xalqın rifahı, doğma Vətəninin mənafeyi naminə çalışanlar əsil vətəndaş kimi özünü təsdiq edə bilərlər»*. (Rusiya Federasiyasının Dövlət Arxivi. Fond 7523, siyahı 143, iş 20, vərəq 40-47).

Lakin Möhtərəm Heydər Əliyev orada işlədiyi müddətdə ayrı-ayrı rəhbərlərin müxtəlif millətlərə qarşı ikili münasibətlərini görür və imkan düşdükcə obyektivlik naminə müsəlman-türk dünyasının mənafeyini müdafiə edirdi. Erməni-pərəst M.S.Qorbaçova isə əslən türk olan, xalqını, millətini sevən Heydər Əliyevin belə yüksək vəzifədə olması əlverişli deyildi. Digər tərəfdən, erməni mafiyası da həmin dövrdə öz niyyətlərinə nail olmaq üçün böyük siyasətçini vəzifədən kənarlaşdırmağı qərara almışdı. Ermənilərin məqsədləli şəkildə atdığı hər bir addım isə Azərbaycanı iflasa, faciəyə gətirirdi. Ölkə prezidenti Möhtərəm Heydər Əliyev 2002-ci il iyunun 13-də Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin 70 illik yubileyindəki çıxışında həmin dövrü xarakterizə edən bir çox məqamlara toxundu. Burada ayrı-ayrı illərdə müxtəlif statusla fəaliyyət göstərən, bəzi subyektiv mənfi amillər nəticəsində gah bağlanan, gah da müxtəlif adlarla bərpa edilən təhsil ocağının müəyyən çətinlikləri, mənəvi əyintiləri barədə söhbət açıldı və ziyalılığın dolğun tərfi verildi: ziyalı xalqın mənəvi dəyərlərinin bilicisi və gələcəyə ötürücüsüdür. Ziyalı öz xalqı, öz milləti üçün xeyir nədir, şər nədir suallarının ətrafı cavablarını bilməlidir. Ölkə Prezidentinin nitqində bu fikirlə bağlı xatırlanan məqamların hansı məqsədlərlə edildiyi açıq şəkildə göstərildi: *«Heç kəs anlamırdı ki, artıq o zaman Azərbaycana qarşı Dağlıq Qarabağ probleminin meydana çıxması üçün cürbəcür hərəkətlər başlanır, Azərbaycana qarşı təzyiqlər göstərilən zaman onlar bu əməlləri ilə öz ölkələrinə, respublikalarına, xalqına, millətinə zərər gətirir, onu ləkələyirlər...»* («Azərbaycan», «Xalq» qəzetləri, 14 iyun 2002-ci il).

Ölkə prezidenti bu məqamlara toxunaraq göstərmək istəyirdi ki, 1985-1986-cı illərdə Moskvadakı erməni mafiyası artıq Dağlıq Qarabağ problemini ortaya

qoyub öz xeyirləri naminə həll etmək üçün onlara ən böyük maneə olan Heydər Əliyev şəxsiyyətini aradan götürməyi qərara almışdılar. Ona görə də respublikanın bütün sahələrində, o cümlədən elm, təhsil müəssisələrində də ziddiyyətli, qarışıq hadisələr törədir, bununla da böyük rəhbərə qarşı təbliğat işini qururdular. *«Mərkəzi Komitənin təlimatçısı səviyyəsində həll olunan bir məsələ o zaman Siyasi Büroya çıxarıldı. Bunu kim etdi? Bizim öz həmvətənlərimiz, azərbaycanlılar. Ermənilərin əlində oyuncaq olaraq bu işləri edən şəxslər...»* («Respublika» qəzeti, 14 iyun 2002-ci il).

Azərbaycanda təhsilin tənəzzülü ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində, müstəqillik əldə edildikdən sonra xüsusilə geniş miqyas aldı, təhlükəli meyllər özünü göstərməyə başladı. 1999-cu ilin martında ölkə rəhbəri Möhtərəm Heydər Əliyev təhsil sahəsində islahatlar üzrə dövlət komissiyasının iclasındakı yekun nitqində həmin dövrü xarakterizə edərək deyirdi: *«...Təhsil sistemi elə bir sistemdir ki, burada heç bir inqilabi dəyişiklik ola bilməz. Ümumiyyətlə, bizim həyatımızın bütün sahələrində dəyişikliklər təkamül xarakteri daşıyır. Heç vaxt yol vermək olmaz ki, on illərlə yaranmış şeyi bir gündə vurub dağıdasan, ondan sonra heç bilmədiyin yeni bir qanun yaradasan»* («Azərbaycan» qəzeti, 19 mart 1999-cu il).

Lakin Möhtərəm Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışı respublikamızın mövqelərini və müstəqilliyini daha da möhkəmləndirdi. Çünki böyük rəhbərin hər bir siyasi gedişi gələcəyi nəzərdə tuturdu. 1993-cü ilin iyunundan başlayaraq, bütün sahələrdə olduğu kimi elm və təhsil sahəsində də tənəzzülün, təhlükəli, dağıdıcı meyllərin qarşısı alındı. Milli təhsil sisteminin bərpası və yeni şəraitin tələblərinə uyğun olaraq inkişaf etdirilməsi üçün əlverişli siyasi, iqtisadi, hüquqi mühit yarandı. Azərbaycan Respublikasının prezidenti Heydər Əliyevin bir qərindən artıq davam edən ölkəyə rəhbərlik, millətə liderlik fəaliyyətində təhsilə və elmə, bütövlükdə xalqın intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsinə qayğı bütün dövrlərdə üstün yer tutmuş, prioritet istiqamətlərdən biri olmuşdur. Əslində, tariximizin son 34 illik milli intibahı mahiyyət etibarilə xalqın təhsillənmə səviyyəsinin yüksəlişi, fundamental elmin yaranması, milli mədəniyyətin tərəqqisi ilə sıx bağlı olmuşdur. Bütün bunların hamısı təhsil sisteminin və ondan səmərəli istifadə edilməsinin nəticəsində mümkün olmuşdur. Bu mənada təhsilin milli tərəqqidəki böyük rolundan danışarkən, Möhtərəm Prezidentimizin dediyi kimi, *«...təhsil sisteminin nə qədər dəyərli olduğunu ondan görmək olar ki, Azərbaycanda yüksək savada, biliyə, ixtisasa, yüksək elmə malik insanlar var və onlar cəmiyyətin çox hissəsini təşkil edir. Əgər bunlar olmasaydı, Azərbaycanın iqtisadiyyatı belə güclü inkişaf edə bilməzdi. Bunlar olmasaydı, Azərbaycanın elmi inkişaf edə bilməzdi. Bunlar olmasaydı, biz indi Azərbaycanı müstəqil dövlət kimi idarə edə bilməzdik. Onları qiymətləndirmək lazımdır və on illərlə əldə etdiyimiz nailiyyəti heç vaxt unutmamalıyıq...»* («Azərbaycan», «Xalq» qəzetləri, 20 aprel 1999-cu il).

Möhtərəm Heydər Əliyev tərəfindən belə bir konsepsiya, strateji xətt hazırlanıb həyata keçirilməyə başlandı ki, dövlətin, dövlətçiliyin təməl prinsipləri içə-

risində milli təhsil və bəşəri elm müstəsna yer tutmalıdır. Prezident Heydər Əliyevin milli müstəqillik, milli dövlət quruculuğu strategiyasında isə belə bir ideya əsaslandırıldı ki, dövlət müstəqilliyinin əbədiyyətinin, vətəndaş cəmiyyətinin demokratik inkişafının magistral və hamar yolu mütləq və mütləq milli təhsildən keçir. Təhsil dövlətin təməl daşı, millətin gələcəyidir. Buna görə də o, prioritet sahə olan təhsilə, elmə, mədəniyyətə qayğını dövlətin əsas strateji xətti kimi ön plana çəkdi.

Hesab edirəm ki, təhsilə, elmə belə bir münasibət Heydər Əliyev siyasətinin aparıcı istiqaməti, onun daxili ziyalılığının, maarifpərvərliyinin mühüm təzahürü olub, xalqını, millətini sivil dünyanın inkişaf etmiş xalqlarından biri kimi görmək istəyinin parlaq ifadəsidir.

Azərbaycan təhsilinə, elminə böyük hörmətlə yanaşan möhtərəm Heydər Əliyev o zaman bu sahədəki böhrandan çıxmaq yollarını ətraflı araşdırmaq, ziyalılarla milli problemləri müzakirə etmək məqsədilə, 1993-cü il sentyabrın 21-də Azərbaycan MEA-dakı Akademiyanın rəhbərləri, alimlər, ziyalılarla görüş keçirdi. Bu görüş hər şeydən öncə ölkə rəhbərinin alimlərə hörmət və ehtiramının ifadəsi, Azərbaycan elminin aydın sabahına dövlətin qayğısı və təminatı kimi dəyərləndirilə bilər. Bu görüş Azərbaycan elminin təfəkkür mərkəzi Milli Elmlər Akademiyasının taleyi haqqında gəzən söhbətlərə, onun gələcəyinə olan şübhələrə də son qoydu. Möhtərəm prezidentimiz həmin görüşdə demişdir: *“Elmlər Akademiyası Azərbaycan xalqının tarixi nailiyyətidir. 1945-ci ildə bu akademiyanı yaradan alimlər çox böyük şücaət göstərmişlər. Ötən dövrdə bu akademiyanın çərçivəsində Azərbaycan elmi çox inkişaf etmişdir... Əmin ola bilərsiniz ki, Elmlər Akademiyası da, institutlar da fəaliyyət göstərəcəklər və biz buna imkan yaradacağıq. Azərbaycanın elmi inkişaf etməlidir. Universitetlər, ali məktəblər də inkişaf etməlidir... Biz isə bu sahəyə hər cür kömək göstərəcəyik və mədəniyyətimiz, elmimiz, təhsilimiz, o cümlədən ali təhsilimiz, sosial sahənin bütün başqa istiqamətləri də inkişaf edəcəkdir...”* (“Azərbaycan” qəzeti, 22 sentyabr 1993-cü il).

Azərbaycanda elmin, təhsilin gələcək inkişaf yollarına dair möhtərəm prezidentin bu tarixi nitqindən sonra həmin istiqamətdə dövlət siyasətinin əsasları işlənilməyə, bu sahədə inkişaf strategiyasını müəyyən edən islahatlar proqramının hazırlanmasına başlandı.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin 30 mart 1998-ci il tarixli “Azərbaycan Respublikasında təhsil sahəsində islahatlar üzrə Dövlət komissiyası haqqında” sərəncamı ilə müstəqil Azərbaycanın təhsil sisteminə beynəlxalq standartlara uyğun islahatların aparılması, təhsilin inkişafı və onun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi üçün Ümumdünya Bankının vəsait qoyuluşunu təmin etmək, təhsil sahəsində islahat proqramını hazırlamaq barədə dövlət komissiyası yaradıldı. Bununla da islahat sahəsində yeni tarixi mərhələnin əsası qoyuldu. Dövlət komissiyası tərəfindən qısa müddətdə hazırlanmış “Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində islahat proqramı” geniş müzakirələrdən

sonra Möhtərəm Prezident Heydər Əliyev tərəfindən 1999-cu il iyunun 15-də tarixi bir gündə - Milli Qurtuluş günündə xüsusi sərəncamla təsdiqləndi.

İslahatın həyata keçirilməsinin birinci və ikinci mərhələlərində proqramda göstərilən “demokratikləşdirmə, humanistləşdirmə, integrasiya, diferensiaslaşdırma, fərdiləşdirmə, humanitarlaşdırma prinsiplərinə əsaslanaraq təhsil alanın şəxsiyyət kimi formalaşdırılmasını, onun təlim-tərbiyə prosesinin əsas subyektinə çevrilməsini başlıca vəzifə hesab edən, milli zəminə, bəşəri dəyərlərə əsaslanan, bütün qurumların fəaliyyətini təhsil alanın mənafeyinə xidmət etmək məqsədi ətrafında birləşdirən yeni təhsil sisteminin yaradılması” vəzifəsinin reallaşdırılması istiqamətində müəyyən işlər görülmüşdür.

İslahat Proqramının həyata keçirilməsi nəticəsində təhsilin məzmunu yeniləşdirilmiş, yeni nəsil proqramlar və dərsliklər hazırlanmış, bazis tədris planı əsasında işlənmiş işçi tədris planları tətbiq edilməyə başlanmış, ayrı-ayrı təhsil sahələri və fənlər üzrə standartların hazırlanması məqsədilə iş indi də aparılmaqdadır.

Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, Milli Elmlər Akademiyasının alimləri ilə 1997-ci il yanvarın 31-də keçirilən görüş zamanı Möhtərəm Prezidentimiz Heydər Əliyev akademiyanı milli sərvətimiz adlandıraraq, onun elmi potensialını qorumağın, bu potensialdan müstəqil Azərbaycanın gələcək inkişafı üçün səmərəli istifadə etməyin vacibliyindən danışmaqla yanaşı, yeni tarix dərsliklərinin, xüsusən də XIX-XX əsrlər üzrə dərsliklərin hazırlanması zərurətini vurğulayaraq demişdir: *“Məktəbə gedən gənc gərək Azərbaycanın tarixini bilsin, oxusun, öyrənsin. Amma o, köhnə dərsliklərdən bunu öyrənmə bilməz. Dərsliyi də hərə öz istədiyi kimi yazmamalıdır. Gərək bizim xalqımızın əsl tarixi yazılsın ki, onun əsasında da gənclər üçün, orta və ali təhsil məktəbləri üçün tarix dərslikləri yazılsın”* (Heydər Əliyev. “Müstəqilliyimiz əbədidir”. Bakı, 1998-ci il, VIII cild, səh.368).

Heydər Əliyevin 1997-ci il yanvarın 31-də Azərbaycan MEA-da keçirdiyi həmin görüşdə elm sahəsində də islahatların aparılmasının zəruriliyi xüsusi qeyd olunmuş, bu sahədə görülən işlərin əsas istiqamətləri müzakirə edilmiş, müvafiq normativ sənədlərin hazırlanması qərara alınmışdır. Az sonra Azərbaycan MEA rəhbərliyi Prezidentin göstərişlərini əsas tutaraq “Elmin strateji inkişafı və Azərbaycan MEA-da islahatların konsepsiyası”nı hazırlayıb təsdiq etmiş və “Elm siyasəti haqqında” qanun layihələrini işləyib Milli Məclisə təqdim etmişdir. Ötən müddətdə Prezidentimizin tapşırıqlarına uyğun olaraq, Azərbaycan MEA tərəfindən 7 cildlik “Azərbaycan tarixi”nin akademik nəşrindən 6 cildi çap olunmuşdur.

2000-ci il iyunun 13-də ölkə Prezidenti “Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi haqqında” yeni bir fərman imzalamışdır. Həmin fərman təhsil sisteminin əsaslı şəkildə təkmilləşdirilməsinə, idarəetmənin müasir prinsiplər üzrə təşkilinə, təhsil sisteminin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmasına və dünya təhsil sisteminə integrasiyasına zəmin yaratmışdır. Fərmana müvafiq olaraq, ali təhsil müəssisələrinin şəbəkəsi optimallaşdırılmış, bir sıra univer-

sitetlərə muxtariyyət hüququ verilmiş, ölkəmizdə müəllim hazırlığının keyfiyyətinin yüksəldilməsi məqsədilə Azərbaycan Müəllimlər İnstitutu və bölgələrdə onun 12 filialı yaradılmış, müəllimlərin təkmilləşdirilməsi, ixtisasının artırılması üzrə dayaq məntəqələri şəbəkəsi təşkil edilmiş, keyfiyyətə nəzarətin müasir mexanizmlərinin yaradılması üzrə işçi qrupu müəyyənləşdirilmiş, həmin işçi qrupu tərəfindən müasir monitoring və qiymətləndirmə mexanizmi hazırlanmışdır.

Həmin dövrdə ölkə rəhbəri milli elminizin inkişafı ilə bağlı da bir çox fərman və sərəncamlar imzalamışdır. Belə ki, 2001-ci il mayın 15-də «Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası haqqında» respublika prezidentinin fərmanı ilə akademiyanın dövlət statusu möhkəmləndirilmişdir. Bununla da MEA-nın fundamental elmi inkişafında əldə etdiyi nailiyyətləri, Azərbaycan xalqının mədəni və mənəvi təşəkkülündə oynadığı rolu, nüfuzu və akademik elmin ölkənin inkişafının əsas təminatçısı olduğu bir daha təsdiqlənmişdir. 2001-ci ilin iyun ayında MEA-nın həqiqi və müxbir üzvlərinin seçkiləri keçirilmişdir. Bu seçkilər akademiyanın tarixində xüsusi yer tutmuşdur. Fundamental elmə verdikləri əsaslı töhfələri, özlərinin hərtərəfli bilikləri və dünyagörüşləri ilə fərqlənən alimlər akademiyanın tərkibinə seçildilər. Möhtərəm prezidentimiz Heydər Əliyev seçki ərafəsində akademiya üzvlərinin ümumi sayının 200 nəfər müəyyən edilməsi haqqında xüsusi sərəncam imzaladı. Bu seçkilərdə müxtəlif ixtisaslar üzrə 500 nəfərə yaxın iddiaçının sırasından 29 akademik və 91 müxbir üzv seçildi. Beləliklə, akademiya üzvlərinin sayı 79-dan 177-yə çatdı («Elm» qəzeti, 23 may 2002-ci il). Akademiyanın tərkibində gənc və istedadlı alimlərin sayı xeyli artmağa başlamışdır. Ölkə başçısının fərmanlarından biri də MEA-nın əməkdaşlarının maaşlarının iki dəfə artırılması olmuşdur. Bu, Möhtərəm Heydər Əliyevin elm sahəsində apardığı uzaqgörən siyasətini əks etdirən fəaliyyətinə parlaq bir misaldır. İndi MEA-da beyin axınına əks olan proseslər özünü göstərməkdədir. Son illər ərzində 6 minə yaxın yüksək ixtisaslı mütəxəssis soydaşımız xaricdən öz Vətəninə qayıtmış, elmin müxtəlif sahələri üzrə uğurlu tədqiqat işlərinə başlamışdır. Aspiranturaya, dissertanturaya gələnlərin sayı çoxalmaqdadır.

2002-ci il avqustun 7-də ölkə Prezidenti Möhtərəm Heydər Əliyev “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Naxçıvan bölməsinin təsis edilməsi haqqında” son dərəcə vacib və xüsusi əhəmiyyət daşıyan yeni bir sərəncam imzalamışdır. Elm tariximizdə misilsiz dəyərə malik olan bu sənəd ulu diyarımız olan Naxçıvanın Azərbaycanın zəngin elmi mərkəzlərindən birinə çevrilməsinə real və geniş imkanlar açmışdır. 2003-cü il yanvarın 4-də isə respublika Prezidenti Möhtərəm Heydər Əliyev Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının statusu, AMEA-nın nizamnaməsinin təsdiq edilməsi haqqında fərmanlar imzalamışdır. Bu, bir daha ölkə rəhbərinin Azərbaycan elminin nüfuzunun artırılmasına olan böyük diqqət və qayğısının bariz nümunəsidir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev 2002-ci ilin avqustun 30-da ali məktəblərə ən yüksək balla daxil olmuş tələblərlə görüşmüşdür. Həmin görüşdə orta təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsinin ölkə üçün strateji əhəmiyyət

kəsb etdiyi xüsusi vurğulanmışdır və bu sahədə müvafiq orqanlar və təhsil müəssisələri qarşısında bir sıra mühüm vəzifələr qoyulmuşdur. Heydər Əliyev demişdir: *“Məni narahat edən ümumi təhsil, yəni bizim gənclərin ilkin təhsili, orta məktəblərdəki vəziyyət, orta məktəbin verdiyi təhsil və bu məktəbləri qurtaran uşaqların bilik səviyyəsidir. Məni narahat edən budur. Bu, ümumiyyətlə, bizim xalqın bilik səviyyəsini göstərir. Çünki çox yüksək nəticələr əldə edən ayrı-ayrı insanlar, yaxud da ki, tələbələr, elmi işlə məşğul olanlar hələ xalqın, millətin ümumi bilik səviyyəsini göstərə bilməz. Onun göstəricisi ola bilməz. Bu göstərici orta məktəblərdədir”*. Möhtərəm Prezidentimizin ümumtəhsil məktəbləri qarşısında qoyduğu vəzifələr hər birimiz üçün əsas fəaliyyət istiqamətinə çevrilməli, təhsilin keyfiyyətinə mənfi təsir edən amillərin aşkar olunması, onların təhlili, ümumilikdə keyfiyyətin yüksəldilməsinə nail olunması məqsədilə mövcud nöqsanların aradan qaldırılması üzrə konkret tədbirlər həyata keçirilməkdədir.

Azərbaycan Respublikasının orta təhsil sistemində ən ciddi problemlərdən biri məktəb tikintisi, mövcud ümumtəhsil məktəblərinin təmiri və avadanlıqlarla təchizatı ilə bağlıdır. Təsədüfi deyildir ki, 2002-2003-cü dərs ilinin ilk günündə Respublika Prezidenti cənab Heydər Əliyevin Suraxanı rayonundakı 275 saylı məktəbdə olarkən öz çıxışında *“Mən bu gün bəyan edirəm ki, yaxın zamanlarda Azərbaycanda məktəb tikintisi, məktəblərin müasir avadanlıqlarla təmin olunması, təmir edilməsi ilə əlaqədar ciddi tədbirlər haqqında öz təkliflərimi irəli sürəcəyəm”* - deməsi ölkə rəhbərinin problemə nə qədər böyük diqqət yetirməsinin əyani təzahürü idi. Həmin görüşdə Möhtərəm Heydər Əliyev müəllimə çox böyük qiymət verdi. Onun cəmiyyətdə ən nüfuzlu şəxs səviyyəsinə qaldırılması dövlətimizin təhsil siyasətinin başlıca prinsipi olduğunu qeyd etdi. Ölkə prezidenti Heydər Əliyev müəllimlərin problemlərini yaxşı bildiyini söylədi və xüsusi vurğuladı: *“Müəllimlərin maaşlarının artırılması ilə biz ardıcıl surətdə məşğul olmuşuq. 1996-cı ildən indiyə qədər Azərbaycanda müəllimlərin maaşı 2,8 dəfə artıbdir. 1996-cı ildə 40 faiz, 1997-ci ildə 30 faiz, 2000-ci ildə isə 25 faiz artıbdir. Ancaq mən hesab edirəm ki, bu da yetərli deyildir... Ümidvarıq ki, bu problemin həllinə də nail olacağıq”* (“Azərbaycan” qəzeti, 3 sentyabr 2002-ci il).

Həmin çıxışdan qısa bir müddət keçdikdən sonra Möhtərəm Heydər Əliyev “Azərbaycan Respublikası ümumtəhsil məktəblərinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi haqqında” 4 oktyabr 2002-ci il tarixli tələyüklü bir sərəncam imzalamışdır. Həmin sərəncam milli təhsil sisteminin inkişafında mühüm amil olan ümumtəhsil məktəbləri şəbəkəsinin genişləndirilməsinə, maddi-texniki bazanın möhkəmləndirilməsinə etibarlı zəmin yaratmışdır. Burada respublikanın ümumtəhsil məktəblərinin maddi-texniki bazasının daha da möhkəmləndirilməsi məqsədilə ölkənin şəhər və rayonlarında yeni məktəblərin tikintisi, mövcud ümumtəhsil məktəblərinin əsaslı təmiri, onların müasir tədris avadanlıqları ilə təchiz olunmasına dair xüsusi proqramın hazırlanması və Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edilməsi tapşırılmışdır. Sərəncamın icrası ilə əlaqədar olaraq, Təhsil Nazirliyi müvafiq təhlillər aparmış və real vəziyyət öyrənilmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, hazırda Azərbaycanda 4513 ümumtəhsil məktəbi fəaliyyət göstərir ki, bunlarda 1 milyon 681 min 933 nəfər şagird təhsil alır. Həmin məktəblərdən 431-i ibtidai, 926-sı əsas və 3156-sı orta məktəblərdir. Son on ildə ölkə üzrə şagird kontingentinin sayı 333 516 nəfər artmış, sinif kompleksləri üzrə artım isə 20010 sinif təşkil etmiş, lakin həmin artıma müvafiq olaraq, yeni məktəblərin tikintisi aparılmamışdır. Araşdırmalar nəticəsində o da bəlli olmuşdur ki, 1225 məktəb binasının təxminən 800-ü məhz Möhtərəm Prezident Heydər Əliyevin birinci hakimiyyəti dövründə - 1970-1987-ci illərdə tikilmişdir. 1993-2002-ci illər ərzində Azərbaycanda 137 yeni məktəb binası tikilmişdir. Bunlardan 47-si Naxçıvan MR-in payına düşür.

Məktəb tikintisi, eləcə də təmir və bərpa işlərinin görülməsi sahəsində beynəlxalq təşkilatların, xarici ölkələrin Azərbaycandakı səfirliklərinin apardıqları işlər təqdirəlayiq hesab olunmalıdır. Ümumilikdə, 1999-2002-ci illərdə xarici təşkilatlar tərəfindən respublikamızın on rayonunda 8936 yerlik 28 məktəb binası tikilmiş, 15 rayonda 29045 yerlik 70 məktəb binası təmir edilmişdir.

Təhlil göstərmişdir ki, respublikada fəaliyyətdə olan 4513 ümumtəhsil məktəbindən 1248-i birtipli layihə üzrə tikilmiş binalarda, 3265-i məktəb üçün nəzərdə tutulmayan, müasir tələblərə cavab verməyən, sanitariya-gigiyenik normaları ödəməyən uyğunlaşdırılmış binalarda yerləşir ki, bunların da 204-də təlim-təربiyə üçün minimum şərait belə yoxdur. Ümumtəhsil məktəblərinin maddi-tədris bazasının möhkəmləndirilməsi sahəsində ən aktual problemlərdən biri yeni məktəb binalarının inşa edilməsi məsələsidir.

Bütün bunları nəzərə alaraq, sərəncama müvafiq olaraq Təhsil Nazirliyi Dövlət Proqramının layihəsini hazırlamış və təqdim etmişdir. "Azərbaycan Respublikasında yeni ümumtəhsil məktəblərinin əsaslı təmiri və müasir tədris avadanlıqları ilə təmin olunmasına dair proqram (2003-2007-ci illər)"in təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının 17 fevral 2003-cü il tarixli sərəncamı ölkədə bu sahədə yaranmış problemlərin aradan qaldırılması sahəsində müstəsna əhəmiyyətə malik dövlət sənədi olmuşdur. Təsdiq edilmiş proqrama müvafiq olaraq 2003-2007-ci illərdə respublika üzrə 44698 şagird yeri olan 149 yeni məktəbin tikintisi, 175 məktəbə 26560 şagird yeri olan 1328 əlavə sinif otağının inşası, 408 məktəbin əsaslı təmiri nəzərdə tutulmuşdur. 2003-cü ildə isə 6766 yerli 19 yeni məktəb binasının tikintisi, 27 məktəbə 4840 şagird yeri olan 242 əlavə sinif otağının inşası, 45 məktəbin əsaslı təmiri aparılacaqdır.

Əlavə olaraq Bakı şəhərində ciddi ehtiyac nəzərə alınaraq Səudiyyə İnkişaf Fondu tərəfindən 5 yeni məktəbin inşası üzrə sənədlər hazırlanmış, Yaponiya hökuməti tərəfindən bir məktəb kompleksinin tikintisi nəzərdə tutulmuşdur.

İslahat Proqramına müvafiq olaraq son illərdə ümumtəhsil məktəblərində müasir təlim metodları və yeni pedaqoji texnologiyaların tətbiqi istiqamətində bir sıra məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilmişdir. "İlin müəllimi" müsabiqəsinin, "pedaqoji mühazirələr" in təşkili müəllimlərin yaradıcılıq və təşəbbüskarlıq meyllərinin artmasına, inkişafetdirici təlimin tətbiqi üzrə qabaqcıl təcrübə nümunə-

lərinin üzə çıxarılmasına xüsusilə əlverişli şərait yaratmış, iş əzmini, yaradıcılıq və təşəbbüskarlıq meyllərini xeyli artırmış, yaradıcı düşünən, müasir pedaqoji təfəkkürlü təhsil işçilərinin aşkara çıxarılmasına geniş imkanlar açmışdır.

Müasir təhsil sistemini fərqləndirən cəhət onun milli xarakter daşması, ilk növbədə ölkənin inkişaf perspektivlərinə, xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərinə, mentalitetinə, zəngin tarixi ənənələrinə, demokratiyaya, humanizm prinsiplərinə əsaslanır, müstəqil, yaradıcı şəxsiyyətin və vətəndaşın formalaşdırılmasını, onun milli-mənəvi və bəşəri dəyərlərə ahəngdar inteqrasiyasını, təhsil alanların fasiləsiz təhsil almaq, daim yeniləşən biliklərə və dünyagörüşə yiyələnmək tələbatının ödənilməsinə və dinamik inkişafını, intellektual və praktik kompetensiyalara, yeni informasiya və kommunikasiya texnologiyalarına yiyələnməsini təmin edir.

Möhtərəm Heydər Əliyev bütün görüşlərində, etdiyi çıxış və nitq lərində gələcəyin vətəndaşının əsl şəxsiyyət kimi formalaşması probleminə xüsusi diqqət yetirir. XXI əsr müasir təhsil sistemi şəraitində şəxsiyyətyönlü təlimə üstünlük verilir, pedaqoji prosesin mərkəzində şagird şəxsiyyəti dayanır, onun potensial imkanlarının maksimum dərəcədə reallaşdırılmasına, yeni təcrübəni qavramağa hazır olmasına, müxtəlif vəziyyətlərdə şüurlu və məsuliyyətli seçim etməsinə şərait yaradılır. Digər tərəfdən, müasir dövrdə şəxsiyyətyönlü təlimin paradiqması şagirdin fərdi-psixoloji, fizioloji keyfiyyətlərinə əsaslanır, şəxsiyyətin formalaşdırılması və inkişafı onun təbii qabiliyyətlərinə uyğun həyata keçirilir.

Şəxsiyyətin tərbiyəsində təlim prosesi əməkdaşlıq və qayğıkeşlik şəraitində həyata keçirilir, onun yaradıcılığını, potensial imkanlarını maksimum dərəcədə reallaşdırmağa zəmin yaradır.

Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonrakı illərdə bütün sahələrdə olduğu kimi, milli təhsil sahəsində də bir sıra uğurlar əldə edilmişdir. Bu uğurların ilhamverici qüvvəsi və qarantı məhz Möhtərəm Prezidentimiz Heydər Əliyevdir. Ölkə başçısının müdrik daxili və xarici siyasəti, yaratdığı sabitlik təhsilin inkişafına əlverişli zəmin yaratmışdır. Hazırda "ümumi orta təhsilin keyfiyyəti" komponenti çərçivəsində "ümumi orta təhsilin dövlət standartları", "biliyin qiymətləndirilməsi", "ümumi orta təhsilin keyfiyyətinə nəzarət mexanizminin yaradılması" və digər problemlər üzrə 10 illik strategiya hazırlanmış və Dünya Bankına təqdim olunmuşdur. Bu gün biz çalışmalıyıq ki, ümumi orta təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə nail olaq.

Bu günlərdə ölkə rəhbəri Möhtərəm Heydər Əliyevin fərmanı ilə "Dövlət dili haqqında" qanunun tətbiqinə başlanmışdır. Həmin qanuna görə, bütün təhsil pillələrində Azərbaycan dilinin tədrisi ön plana çəkilmiş və qəbul imtahanlarında bu fənnin üstün mövqeyə malik olduğu xüsusi vurğulanmışdır. İnkəredilməz həqiqətdir ki, milli məfkurə milli birlik ideologiyasının təməli daşıdır. O, millətin dili, tarixi, mədəniyyəti, əxlaqi kökləri, adət və ənənələri, inam və etiqadı ilə sıx bağlıdır. Hansı dildə təhsil verilməsindən asılı olmayaraq, bütün Azərbaycan vətəndaşları xalqımızın qədim köklərə malik milli ənənələrini mə-

nimsəməyə doğru istiqamətləndirilməlidir. Ona görə də son aylarda məktəblərimizdə Azərbaycan dili fənninin tədrisinin gücləndirilməsi işinə diqqət xeyli artırılmışdır. Ölkə Prezidenti möhtərəm Heydər Əliyev təhsil işçiləri və gənclərlə çoxsaylı görüşlərində doğma ana dilinin, Azərbaycan ədəbiyyatının, tarix və coğrafiyasının dərinədən öyrənilməsinin vacibliyini dəfələrlə qeyd etmiş, bütün bunlarla əlaqədar qarşıya çox ciddi vəzifələr qoymuşdur. "Dövlət dili haqqında" qanun gənclərimizin vətənpərvərlik tərbiyəsində, milli şüurun formalaşmasında müstəsna rol oynayacaqdır. İndi əsas vəzifə ondan ibarətdir ki, təhsilin bütün pillələrində Azərbaycan dilinin tətbiq sahəsi durmadan genişləndirilsin, dilin öyrənilməsi metodikaları getdikcə təkmilləşdirilsin və Azərbaycan dilində gözəl nitq qabiliyyətinə malik olmaq ümumxalq əhəmiyyətli işə çevrilsin.

Ölkəmizdə təhsilə qayğı və diqqət, onun inkişafının dəstəklənməsi dövlət quruculuğunun mühüm sahəsidir. Respublika prezidenti görüş və çıxışlarında bunun böyük rolunu, müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsi xətti ilə təhsilin müasir standartlara yaxınlaşdırılması siyasəti arasındakı əlaqəni daim önə çəkir, ölkəmizin dünya birliyində tutduğu yeri, onun elm, təhsil sahəsinə inteqrasiyasını, iqtisadiyyatımızın daim inkişafını, xarici siyasətimizin səmərəliliyinin artırılmasını, dünya arenasına çıxma bilən, müasir biliklərlə silahlanmış intellektual kadrlara böyük ehtiyac olduğunu və tələbatın getdikcə artacağını təyin edir. Müstəqil dövlətimizin milli kadr potensialının yaradılmasında və inkişafında təhsilin, onun keyfiyyətinə obyektiv münasibətin, istedadlı gənclərə hərtərəfli qayğı göstərilməsinin vacibliyini ortaya qoyur. Məhz təhsilin səviyyəsi Azərbaycanın milli şüurunu, ictimai rəyini dünyada gedən sürətli proseslər səviyyəsinə qaldırır və respublikamızın özünə layiq yer tutmasına təminat verir.

Həyat və tarix elmin, təhsilin inkişafında tutduğumuz yolun düzgün olduğunu sübut edir. Bu yolda bizim strateji xəttimiz, prioritet istiqamətimiz, ali məqsədimiz, müqəddəs amalımız Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin elm, təhsil sahəsində imzaladığı fərman və sərəncamları, tövsiyə və göstərişləri layiqincə gerçəkləşdirməkdən ibarət olmalıdır.

Fikirlərimi qüdrətli tarixi şəxsiyyət Heydər Əliyevin sözləri ilə bitirmək istəyirəm: «Ümidvaram ki, bizim bugünkü gənclərimiz keçmiş dövrlərdə olan gənclərdən daha da yüksək təhsil ala biləcəklər və gələcək üçün daha da bilikli, daha da yüksək səviyyəli olacaqlar».